

УХІНА Надія

**ГРИГОРІЙ ХАЛИМОНЕНКО – УКРАЇНСЬКИЙ СХОДОЗНАВЕЦЬ-ТЮРКОЛОГ,
ПЕРЕКЛАДАЧ, ПЕДАГОГ**

Григорій Іванович Халимоненко – визначний український вчений- тюрколог і картвелолог, перекладач, педагог, критик, член Національної спілки письменників України.

Г.І. Халимоненко народився 5 травня 1941 року в селі Товкачівка Прилуцького району на Чернігівщині. Рано, у 5 років, лишився повним сиротою. Після закінчення середньої школи допитливий юнак тричі (1958, 1959 і 1960 роки) вступав до Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка [1]. Лише третього разу завдяки пільгам для робітничої молоді мрія Григорія Халимоненка здійснилася. Він закінчив філологічний факультет КДУ імені Т.Г. Шевченка (україністика) та Тбіліський державний університет (Грузія). Отримав спеціалізацію «філолог», «тюрколог», «перекладач», «викладач університету».

Григорій Іванович успішно закінчив аспірантуру у відділі тюркських мов Інституту мовознавства АН СРСР за квотою Грузинської РСР [1]. Успішно захистив докторську дисертацію та отримав науковий ступінь доктора філологічних наук у Тбіліському державному університеті. Володіє грузинською, турецькою, кримськотатарською, перською, таджицькою, азербайджанською, російською мовами. Працював на посаді професора кафедри тюркології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. З 2001 року завідував відділенням сходознавства, яке було інкорпороване в Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка.

Неодноразово був головою державної екзаменаційної комісії з прийому випускних екзаменів у студентів на факультетах східної філології у ряді закладів вищої освіти м. Києва України.

Г. І. Халимоненк – автор підручників «Турецька мова. Основи теоретичної граматики», «Азербайджанська мова», «Персо-таджицька література», «Історія турецької літератури (частини 1-3)», «Історія грузинської літератури» тощо. Вчений підготував та видав монографію «Тюркізми у професійно-виробничій лексиці української мови». Здійснив багато перекладів українською мовою кращих зразків художньої літератури мов народів Сходу. Серед найвизначніших здобутків тюрколога - фундаментальне дослідження «Історія турецької літератури. Türk Edebiyatı Tarihi» (Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2009), що вийшло в серії «Історія літератури народів Сходу». У цій праці вчений висвітлив історію розвитку турецької словесності з найдавнішої доби до періоду зародження й розвитку літератури турецького народу (XIII – XVIII століття) [7]. Її поява – висококваліфікований здобуток українського сходознавства. Наукова громадськість Турецької Республіки високо оцінила це дослідження, яке відповіло на запити як тюркології, так й арабістики, іраністики.

Праця вченого була затверджена МОН України як підручник для студентів закладів вищої освіти (2007 р.). Автор пояснює літературний процес у тюркських народів, що перейшов у спадок від арабів та персів: і система жанрів, і образна мова, й метрика та римування, і сюжетні мотиви, форма організації літературного процесу - інститут придворного письменства, розкриває ідеологічне підґрунтя літератури - іслам з розмаїттям його течій, передусім – суфізм. Дослідник виокремив контекст арабо-перської поезії, здійснив екскурс в історію арабської та перської словесності, що уможливило вивчення особливостей турецької поезії класичної доби [7, с. 3-4]. Підручник насичений османськими текстами, що робить його унікальним. Адже в Україні ніколи не виходили ні хрестоматії давнього тюркського письменства, ані збірники вправ з османістики.

Г. І. Халимоненко, користуючись працею турецького літературознавця Фуада Кьопрюлю (1890 – 1966) виділяє три періоди в історії турецького письменства:

1. Турецька література доісламської доби. Тюркська словесність. Міфологія.
2. Турецька література епохи ісламського впливу. Професійна література. Поезія та її форми. Композиційні форми та система жанрів. Поезія дивану. Турецька середньовічна проза. Народна література.
3. Турецька література зорієнтована на західноєвропейську культуру [7, С.10].

У підручниках з турецької літератури в розділі «Сучасна турецька (тюркська) література за межами Туреччини» розглядається азербайджанська, казахська, киргизька, кримськотатарська, туркменська, уйгурська та інші літератури, зокрема й письменство турків Болгарії, Кіпру, Ірану [7, с. 11].

Професор Г. І. Халимоненко, перший з європейців, одержав нагороду турецького уряду «За розвиток тюркської культури». Він переклав українською мови твори грузинських та турецьких письменників: Т. Чіладзе, А. Сулакаурі, О. Сарагьола Полата, Н. Хікмета, Г.

Леонідзе, Р. Гюнтекіна, Шота Руставелі тощо, також уклав і переклав антологію оповідань турецьких письменників, окремі зразки фольклору тюркських народів [2;3;4;5]. Відомий під ім'ям Гриць Халимоненко, як не раз підписував свої переклади. Автор монографії «Тюркська лексична скиба українського словника» [6].

У Київській гімназії східних мов №1 - Асоційованої школи ЮНЕСКО, де з 1994 року учні 1 – 11-х класів навчаються турецької мови, широко використовуються в освітньому процесі праці Г.І. Халимоненка. Нині Г. І. Халимоненко – професор кафедри сходознавства Інституту філології та масових комунікацій Міжнародного університету розвитку людини «Україна» (м. Київ).

Література

1. Халимоненко Григорій Іванович:
https://uk.wikipedia.org/wiki/Халимоненко_Григорій_Іванович.
2. Халимоненко Г. Омер Полат і його роман «Саратьол». *Всесвіт*. 1979. №11. С. 67-69.
3. Халимоненко Г. З когорти велетів (і переклад вірша). *Літературна Україна*, 1982. 21 січня.
4. Халимоненко Г. Шляхом єднання з народом. *Післямова до: Гюнтекін Р. Н. «Чаликушу. Зелена ніч»*. Київ, 1986.
5. Халимоненко Г. Щорічник узбецьких сходознавців. *Східний світ*, 1993. №2. С. 180-184.
6. Інтерв'ю з Григорієм Халимоненком. *Україна молода*, 2007, 1 лютого (№19).
7. Халимоненко Г. Історія турецької літератури. *Türk Edebiyatı Tarihi*. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2009.